

السنة الحادية عشر

● آیه شریفه ۱۸۶

﴿ تناسب: ﴾

- ﴿ استجاب دعای صائم در ماه رمضان خصوصا شب قدر
- ﴿ اشاره به قرب خداوند بعد از کبریایی حضرت حق
- ﴿ پاداش امتثال اوامر ۱۸۵: قریب و مجیب بودن خداوند
- ﴿ آگاهی و استجاب دعای مومن بعد از اوامر ۱۸۵
- ﴿ ترغیب به دعا در ۱۸۶ پس از فرمان به ثنای الهی
- ﴿ بیان کیفیت شکر و تکبیر مذکور در ۱۸۵
- ﴿ ماه مبارم ماه دعا و سوال علاوه بر روزه و قرآن
- ﴿ مدعیان نسخ: اعلام علم و قدرت برای ثبات قدم بنده

﴿ الطاف آیه:﴾

- ﴿ اساس کلام بر متکلم وحده، نه غایب
- ﴿ تعبیر به «عبادی»، نه ناس
- ﴿ حذف واسطه و پاسخگویی مستقیم
- ﴿ استعمال «إِنَّ» برای تأکید امر
- ﴿ بیان قرب با صفت، نه فعل
- ﴿ تعبیر به مضارع برای استجابت، نه ماضی
- ﴿ موکول کردن اجابت به قید «إذا دعان»

﴿اذا سألک...﴾:

- ﴿ سبب نزول: احتمالا سوالات مشرکان
- ﴿ مدلول: قبول خلقت بلاربوبیت توسط مشرک
- ﴿ فرق و نسبت دعا و سوال
- ﴿ انواع سوال:
- ﴿ استفهام و طلب فهم
- ﴿ استعطاء و طلب عطاء
- ﴿ استيضاح و طلب توضیح
- ﴿ نوع سوال درباره سالک: استفهام

«فائی قریب»:

مویّدات قرآنی موضوع

چرایی قرب: اقتضای مالکیت مطلق الهی

مدلول: قرب خداوند به داعی، نه بالعکس

مراحل قرب:

خداوند اقرب از دیگران به انسان

خداوند اقرب از رگ گردن به انسان

خداوند اقرب از خود انسان به انسان

تلازم قرب و اجابت

عامل بُعد: عملکرد بندگان

﴿ «أَجِيبُ»:

﴿ ریشه: جواب (شکافتن، نفوذ کردن):

﴿ جَاب الصخره

﴿ جَاب البلاد

﴿ جواب

﴿ اجاب دعوتہ: دعایش را نافذ قرار داد

﴿ استجاب الله دعوتہ: خدا تأثیر دعایش

را خواست

«دعوه الداع...»:

آیات متناظر:

- اصل دعا: منشأ اثر
- اصل دعا: منشأ اثر، تشویق به دعا
- بیان کیفیت دعا: خوف و طمع،...
- تهدید غافلان از دعا
- دعاهای اضطراری دروغین

درجات دعا:

- به زبان استعداد
- به زبان حال
- به زبان مقال

﴿ متعلق دعا:﴾

﴿ صرف شهود مدعو

﴿ درخواست چیزی از مدعو

﴿ ضرورت دعا:﴾

﴿ یکی از مهمترین ابزارهای ضمانت دین

﴿ ابزار اتصال به حق در جهاد اوسط و اکبر

﴿ مدلول دعا:﴾

﴿ خاص: شهود مدعو، درخواست از مدعو

﴿ عام: یکسانی عبادت و دعا

◁ شرایط استجابات:

◁ مقدمه: حفظ اطلاق استجابات

◁ عام:

◁ حقیقی بودن:

◁ ضرورت: افاضات عام و خاص الهی

◁ مدلول: خواست مصلحت توسط داعی

◁ عدم طلب در فرض علم به ماهیت

◁ توصیه: دعا همراه با خیرطلبی

◁ اوج: حضرت ابراهیم علیه السلام

« اخلاص:

- «اذا دعان»: قید توضیحی برای «دعوه الداع»
- « قدسی به حضرت عیسی: سلنی و لا تسأل غیری
- « حالات محتمل:

- « خواندن خداوند فقط
- « خواندن خداوند و غیر خداوند
- « خواندن غیر خداوند فقط

« آیات متناظر:

- « ایجابی: اجابت الهی، تشویق به دعا
- « سلبی: عدم قدرت غیر خدا
- « تلفیق سلب و ایجاب

﴿ خاص:﴾

﴿ پاکی قلب

﴿ پاکی مال

﴿ امر و نهی دائم

﴿ عمل به عهد الهی

﴿ همراهی دعا و عمل

﴿ نسبت دعا با قضا و قدر:

﴿ لوح محفوظ: محتوم غیر متغیر

﴿ لوح محو و اثبات: غیر محتوم متغیر

موانع استجابت:

- توجه به غیر خدا
- به مصلحت داعی نبودن
- خدانشناسی و عدم معرفت
- دعا بدون تلاش و عمل

شبهات دعا:

- دعا عامل تخذیر و تنبلی
- دعا عامل دخالت در کار خداوند
- دعا منافی مقام رضا و تسلیم

﴿ فلیستجیبا لی ﴾:

﴿ ف ﴾: تفریع

﴿ انحصار اجابت به خداوند

﴿ لعلهم یرشدون ﴾:

﴿ رشد: راهیابی به خیر

﴿ لعل ﴾: پیچیدگی دعا

● آیه شریفه ۱۸۷

﴿ تناسب: ﴾

- ﴿ اتصال ۱۸۷ به ۱۸۵ و ۱۸۶ معترضه
- ﴿ مدلول ۱۸۶: محوریت ایمان در هر عمل و طاعت
- ﴿ بازگشت مدلول ۱۸۷ به احکام روزه
- ﴿ نسبت با ۱۸۶: ادامه تسهیل احکام روزه

﴿ شأن نزول: ﴾

- ﴿ منع ارتباط و اکل بعد تشریع روزه
- ﴿ عدم افطار خوات بن جبیر و بیهوشی روز بعد
- ﴿ ارتباط مخفیانه جوانان با همسران بعد افطار
- ﴿ نزول آیه شریفه در اباحه ارتباط و اکل

«احل لکم»:

مفهوم: تجویز

متعلق احلال: ارتباط، اکل

انواع احلال:

ابتدایی: عدم سابقه حرمت

دفع توهم یکسانی با اهل کتاب

ثانوی:

با شواهد داخلی

با شواهد خارجی

«لילה الصیام»:

- «مدلول: شب قبل، نه شب بعد
- «انحصار ممنوعات به روز بر خلاف اعتکاف و احرام
- «تقدس کل ماه رمضان، نه فقط طول روز

«الرفث الی نسائکم»:

«مفهوم:

- «رفث: کنایه از ارتباط
- «نساء: اسم جمع، مفرد: مرأه
- ««الی»: چون دربردارنده افشاء است
- «نوع گرایش در موضوع: امر طبیعی ابزاری
- «ادب قرآن: بکارگیری الفاظ کنایی

«هن لباس...»:

«ریشه: لبس: پوشاندن

«لباس: اعم از مادی و معنوی، دنیوی و اخروی

«لباس: در حکم مصدر (یکی بودن مفرد و جمع)

«شبهت لباس و همسر:

«شأنیت، کفویت

«انعطاف و تغییر

«تماس نزدیک مانع

«ساتر عیوب و مایه آبرو

«احتیاج به حفظ و مراقبت

«مایه آرامش و سکینه

«زینت بودن

«رابطه صمیمی مانع

«مانع آسیب دیدن

«محافظت از سرما و گرما

«تمایل به کمال و حداکثری

«عنصر محوری ازدواج: مودت، رحمت

«تختانون...»:

«اختیان: مراوده بر عدم امانت

«مدلول:

«تصمیم خیانت

«تحقق خیانت

«تفاوت اختیان و خیانت: شدت و کثرت

«انفسکم»: ظلم ظالم به خود، نه غیر

«دلالت عبارت بر نسخ حکم سابق

«فتاب علیکم...»:

«توبه ابتدایی: شمول فیض الهی و توبه عبد

«توبه نهایی: بازگشت رحمت الهی و قبول توبه

«فالن باشروهن...»:

«بَشَرَه: ظاهر پوست، اَدَمَه: باطن بدن

«مباشرت: کنایه از ارتباط

«وابتغوا»:

«ابتغاء: طلب کردن

«اطلاق ابتغاء

«باشروهن»: جواز، نه وجوب

﴿ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ... ﴾:

﴿ خِيطُ الْاَبْيَضِ... ﴾:

- ﴿ خِيط: نخ (جمع: خُيُوط) ﴾
- ﴿ خِيط الْاَبْيَض: سفیدی صبح ﴾
- ﴿ خِيط الْاَسْوَد: سیاهی شب ﴾
- ﴿ مَدْلُول: تشبیه روشنایی صبح و سیاهی شب به نخ ﴾

﴿ مِنْ الْفَجْرِ ﴾:

﴿ فَجْر:

- ﴿ مفهوم: شکافته شدن با ظهور چیزی دیگر ﴾
- ﴿ کاربرد: شکافته شدن شب، سنگ، تقوی ﴾
- ﴿ انواع: کاذب، صادق ﴾
- ﴿ مَدْلُول: سپیده دم صبح با شکافته شدن شب ﴾
- ﴿ تَعْلُق خِيط الْبَيْض به به فجر و خِيط الْاَسْوَد به شب ﴾

« بازه روزه:

« عدم تصریح در قرآن کریم

« محتوای متناظر:

« وجوب روزه ماه مبارک رمضان

« جواز اکل و ارتباط در شب

« جواز اکل و ارتباط تا فجر

« ادامه روزه تا شب

« ضرورت احتیاط:

« مقتضی مقدمه علمی

« مقتضی مقدمه وجودی

﴿ «اتمّوا...»:

﴿ «اتمّوا»:

﴿ اتمام: دارای متعلّق منسجم

﴿ اکمال: دارای متعلّق با اجزای موثر

﴿ «الی اللیل»: غایت دارای معنی

﴿ «لا تباشروهن»:

﴿ «عاکفون»: اعتکاف مصطلح، حضور مطلق در مسجد

﴿ مدلول نهی:

﴿ مطلق ارتباط

﴿ مباشرت:

﴿ وجود قرینه داخلی

﴿ وجود قرینه خارجی

«عاکفون...»:

مفهوم: ملازمت در مسجد، حبس، روکردن با تعظیم

کاربرد قرآنی درباره بتها و خداوند

تفاوت ارتباط در اعتکاف و ماه مبارک رمضان

زمان اعتکاف:

ایام البیض ماه رجب

دهه آخر ماه مبارک رمضان

مکان اعتکاف:

افضل: مساجد اربعه

مساجد جامع دارای نماز جماعت صحیح

﴿ حدودالله... ﴾:

﴿ مفهوم:

﴿ لغوی: مرز، فصل، منع، جداسازی...

﴿ اصطلاحی: قوانین الزامی و احکام قطعی

﴿ مدلول:

﴿ معاصی مذکور در آیه: ارتباط، اکل، شرب

﴿ احتراز از کل معاصی

﴿ «لا تقربوها»:

﴿ عدم نزدیکی به مرز گناهان جذاب

﴿ مدلول در آیه: روابط جنسی

﴿ «لعلهم یتقون»: روزه، منع، جواز...: همه برای تقوی

● آیه شریفه ۱۸۸

﴿ تناسب: ﴾

- ﴿ بیان مسیر تقوی با اجتناب از حرام بعد انجام واجب
- ﴿ تاکید بر مال حلال بعد از دستور منع اکل و ارتباط
- ﴿ تحریم برخی طرق کسب مال بعد تحلیل ارتباط...
- ﴿ اشاره به حدود الهی مثل منع افطار غیرمجاز...
- ﴿ ضرورت بیان احکام کسب مال بعد از بیان افطار
- ﴿ بیان حکم اکل اموال غیر بعد از افطار با اموال خود
- ﴿ جمع امر دینی(روزه) با نهی امر دنیایی(کسب مال)

« لا تاكلوا... »:

« مفهوم اكل: گرفتن، تصرف، خوردن

« ظرافت اكل مال به باطل

« اموالكم بینكم »:

« مفهوم مال: از میل، مول

« مدلول «بینكم»: امر اجتماعی، نه فردی

« مالکیت:

« ذاتی: منحصر در ذات باری تعالی

« عرضی:

« ماهیت: تشریعی غیر ذاتی

« مدلول: مشروعیت و فطری بودن

«بالباطل»:

مالک: شخص، امت، دولت

مصادیق:

در آیه:

رشوه:

تعریف: مال اعطایی به قاضی برای اکل مال به باطل

شدت قبح: ملعون بودن، در حکم کفر بودن

اهمیت: تصریح علیرغم شمول اکل نسبت به آن

ادلای: اخراج حکم باطل از چاه درون قاضی مرتشی

انواع رشوه: مادی (مال، فعل)، معنوی (قول، فعل)

تفاوت رشوه و هدیه: صعوبت تشخیص توسط فرد

« غصب:»

- « دارای مصادیق مختلف (اینجا: غصب مال با رشوه)
- « غصبی بودن مال ولو با حکم قاضی جاهل یا مرتشی
- « «فریقا»: جدایی بین مال مغضوب عنه توسط غاصب
- « سایر آیات: رباخواری، خوردن مال یتیم، کم فروشی
- « ریشه های بطلان:

- « اخذ مال بدون معوّض
- « عدم مالیت شرعی معوّض
- « عدم رضا یا طیب خاطر صاحب مال

﴿ مصداق مشکوک (اخذ اجرت بر واجب):

﴿ استدلال:

﴿ وجوب واجب یعنی مالیت نداشتن

﴿ ریا شدن عمل عبادی با اخذ اجرت

﴿ پاسخ:

﴿ عدم دلالت وجوب بر عدم مالیت

﴿ عمل نیابتی:

﴿ بدون اخذ نیابت: فاقد اجرت

﴿ با اخذ نیابت: دارای اجرت

«تدلوا...»:

« مفهوم دلو و ادلاء: سطل، به چاه انداختن

« احتمالات معنایی:

« رشوه برای اکل مال به باطل

« ارجاع هدفمند دعوا به قاضی

« «بها»: مرجع «ها»: خصومت

«من اموال...»:

« اتصال مردم در جامعه اسلامی: جان، مال، آبرو

« «الناس»: جدا شدن آکل مال به باطل از جامعه اسلامی

« «بالاثم»: مراجعه به قاضی فاسد، رشوه دادن، اخذ مال حرام

« «تعلمون»: جهل عملی، نه جهل علمی

● آیه شریفه ۱۸۹

﴿ تناسب: ﴾

﴿ ادامه بیان احکام در آیه قبل

﴿ ادامه بحث تقوی و راهکار کسب آن

﴿ «یسئلونک»: ﴾

﴿ وضع سوال در صدر اسلام:

﴿ رها کردن نبی به خاطر تجارت

﴿ سائل: امیرالمومنین علیه السلام

﴿ برخورد با امیرالمومنین علیه السلام

﴿ نقش دین در تقویت فهم طبیعی و ماوراءالطبیعی

﴿ «یسئلون»: دلالت بر استمرار و تکرار سوال

◀ سوالات قرآنی:

◀ قرب یا بعد مبدأ

◀ رمز تدبیر عالم

◀ معاد

◀ حقایق تاریخی

◀ حقایق کلامی

◀ احکام

◀ طبیعیات عالم

« نوع سوال: استفهامی، استعطایی

« متعلق سوال:

« علت غایی:

« مدلول: حکمت حالات ماه

« شواهد:

« داخلی:

« تناسب سوال و جواب

« جمع بودن «اهله»

« خارجی:

« بررسی آیات مشابه

« شأن نزول

« علت طبیعی

﴿الاهله﴾:

﴿ جمع هلال: ماه شب اول و دوم

﴿ وجه تسمیه: هلال: رفع صوت

﴿ چرای هلال: سهوات تشخیص

﴿مواقیت...﴾:

﴿ جمع میقات: مصدر، اسم آلت

﴿ مدلول: هلال ها عامل تعیین اوقات امور

﴿ «للناس»:

﴿ شئون زندگی، نه شئون خود مردم

﴿ عمومیت استفاده از هلال

﴿الحج﴾:

﴿ قطعیت اثر هلال در روزه

﴿ چرایی اشاره به حج:

﴿ جایگاه حج میان مشرکان

﴿ وجود حج در جاهلیت، بر خلاف روزه

﴿ زمینه سازی موضوع حج در آیات آتی

﴿ حج: تنها عبادت دارای زمان خاص

﴿تأتوا البيوت...﴾:

﴿ انواع بیت: ظاهری، معنوی

﴿ وجود رسوم غلط جاهلی از جمله در ایام حج

﴿ مدلول احتمالی: خلط اصل و فرع

﴿ آیه در مقام نفی فضیلت، نه اثبات رذیلت

«لكن البر...»:

- «عدم جمع برّ با خرافه
- «نسبت آیه با آیه ۱۷۷
- «من اتقى»: وحدت برّ و بارّ
- «توجه قرآن به تزکیه علاوه بر بحث علمی

«واتوا البيوت...»:

- «امر: ارشادی و عقلانی، نه مولوی
- «توجه به جمع نفی و اثبات
- «صعوبت ورود به هر چیز از باب آن
- «خروج از مسیر: بیراهه ولو اسرع باشد

«واتقوا الله...»:

- «ابعاد تقوی: هدف، وسیله
- «مدلول: در راه بودن انسان

● آیه شریفه ۱۹۰

﴿ تناسب: ﴾

﴿ محتوا: تا ۵ آیه: تشریع قتال با مشرکان
﴿ احتمالات: ﴾

- ﴿ ادامه بحث تقوی و رد برخی تصورات غلط
- ﴿ اشاره به عبادات غیرموقت بعد از موقت
- ﴿ تجویز قتال مشرکان برای تحقق فریضه حج
- ﴿ تجویز قتال با مشرکان در ایام حج
- ﴿ رعایت تدریج در صدور فرمان بزرگ (قتال)
- ﴿ شأن نزول: تجویز قتال برای برخورد احتمالی

«قاتلوا»:

«وجه ناخشنودی از قتال:

«فقدان جزم علمی

«فقدان عزم عملی

«حکمت دفاع:

«اقتضای جهان طبیعت: درگیری

«جهاد: مظهر قهر الهی، نه انتقام و تشفی

«ریشه: حفظ ماکز عبادی، منع شیوع فساد

«سپاه خداوند:

«عام

«خاص: ملائک، مومنان

﴿ جهاد:﴾

﴿ مراحل مبارزه:﴾

﴿ صبر و تحمل: در مکه

﴿ دفاع: بعد استقرار در مدینه

﴿ جهاد ابتدایی: با قدرت یابی در مدینه

﴿ جهاد ابتدایی: دفاع:﴾

﴿ حیات در قرآن: مقدمه، انواع

﴿ عامل حیات انسانی: وحی، عقل

﴿ موصی له: اقرباء

﴿ ریشه: خیرخواهی

﴿ عمومیت قتال:﴾

- ﴿ عمومیت حق حیات ناشی از خلیفه الهی
- ﴿ عدم انحصار آثار فقدان دفاع به مسلمین
- ﴿ تقارن انزال حدید و ارسال کتب
- ﴿ سابقه تاریخی قیام انبیاء برای قتال
- ﴿ شهادت انبیاء علامت قیام و قتال
- ﴿ توصیف مومن به فروش جان و مال به خدا
- ﴿ توصیه انبیاء به مردم برای جهاد

◀ نقش مردم:

- ◀ هدف کفار: خاموش کردن دین
- ◀ سنت الهی: رعایت نظام علی معلولی
- ◀ علت در اینجا: مردم
- ◀ سنت در فرض قیام: نصرت الهی
- ◀ سنت در فرض اعراض: جایگزینی
- ◀ حق دفاع: اولویت با حیات توحیدی

﴿ فی سبیل... ﴾:

﴿ اصل دفاع: حق طبیعی فطری

﴿ تقدیم «فی سبیل الله»: ارجحیت هدف

﴿ نقطه مقابل: سبیل طاغوت

﴿ «الذین یقاتلونکم»:

﴿ هدف: برانگیختن روح حماسی

﴿ مدلول: شأنیت مقاتلان، نه فعلیت

﴿ نکته: ضرورت آمادگی همیشگی

« لا تعدوا... »:

- « مفهوم: خروج از حد و مرز
- « اثر اعتداء: خروج از محبوبیت الهی
- « اطلاق منع:
- « درباره اشخاص
- « درباره نحوه قتل دشمن
- « درباره قوانین جنگ

« توهّم نسخ:

- « نسخ آیه نساء ۷۷
- « منسوخ با آیه ۳۶ توبه

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب
العالمين